

Категорія справи № 619/4698/20: Цивільні справи (з 01.01.2019); Справи позовного провадження; Справи у спорах, що виникають із сімейних відносин, з них.

Надіслано судом: не визначено. Зареєстровано: 17.01.2022. Оприлюднено: 17.01.2022.

Дата набрання законної сили: 11.01.2022

Номер судового провадження: 61-13963ск21

Верховний
Суд

Постанова

Іменем України

11 січня 2022 року

м. Київ

справа № 619/4698/20

провадження № 61-13963 св 21

Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду: Осіяна О. М. (суддя-доповідач), Білоконь О. В., Сакари Н. Ю.,

учасники справи:

позивач - ОСОБА_1 ;

відповідач - ОСОБА_2 ;

третя особа - служба у справах дітей Малоданилівської селищної ради Дергачівського району Харківської області;

розглянув у попередньому судовому засіданні у порядку письмового провадження касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Дергачівського районного суду Харківської області від 22 січня 2021 року у складі судді Овсяннікова В. С. та постанову Харківського апеляційного суду від 20 липня 2021 року у складі колегії суддів: Маміної О. В., Кругової С. С., Тичкової О. Ю.,

ВСТАНОВИВ :

1. Описова частина

Короткий зміст позовних вимог

У листопаді 2020 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до ОСОБА_2 , третя особа - служба у справах дітей Малоданилівської селищної ради Дергачівського району Харківської області, про встановлення способу участі батька у житті малолітньої дитини.

Позовна заява мотивована тим, що він та ОСОБА_2 з січня 2014 року проживали однією сім'єю за адресою: АДРЕСА_1 та мають дитину - ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 .

З березня 2017 року відповідачка самовільно змінила місце проживання дитини, переїхала разом з сином до своїх родичів за адресою: АДРЕСА_2 , та почала перешкоджати дитині спілкуватися з батьком. Для вирішення цього питання він звернувся до Дергачівської служби у справах дітей Харківської області, якою було прийнято розпорядження від 04 травня 2017 року № 224, яким визначено місце проживання та порядок виховання дитини.

Коли відповідачка почала порушувати вказане розпорядження він звернувся до суду з позовом. У подальшому постановою апеляційного суду Харківської області від 18 липня 2018 року, ухваленою за результатами перегляду рішення Дергачівського районного суду Харківської області від 23 лютого 2018 року, визначено порядок спілкування дитини з батьком без присутності матері.

У березні 2020 року в Україні було запроваджено суворі карантинні обмеження у зв'язку з пандемією на COVID-19.

30 липня 2020 року він дізнався від відповідачки, що в її родині можливо є інфікована особа на COVID-19. На наступний день він звернувся до відповідачки письмово, де запропонував в найліпших інтересах дитини та для безпеки його здоров'я тимчасово змінити місце мешкання сина та передати його за адресою його проживання, де всі необхідні побутові умови для постійного проживання дитини наявні, до повного одужання можливо хворого на COVID-19 родича відповідачки, який мешкає разом з дитиною. Відповідачка не надала жодної відповіді.

09 серпня 2020 року від сімейного лікаря ОСОБА_4 він дізнався, що його син інфікований на COVID-19.

Зазначав, що умисна бездіяльність та недбале ставлення до здоров'я дитини з боку відповідачки призвели до інфікування дитини COVID-19, яке, на його думку, можна було уникнути, якщо дитина була б своєчасно передана до нього.

09 жовтня 2020 року для вирішення цього питання він звернувся з заявою до Малоданилівської служби у справах дітей Дергачівського району Харківської області та отримав відповідь від 19 жовтня 2020 року, де зазначено, що передача дитини, за умов перебування її на самоізоляції, не є можливою. Контакт з іншими особами має здійснюватися відповідно до норм чинного законодавства.

У зв'язку з тим, що порушене питання не вирішено Малоданилівською службою у справах дітей Дергачівського району Харківської області, він змушений звернутися до суду із цим позовом.

Ураховуючи викладене, позивач просив суд встановити спосіб участі батька у житті малолітньої дитини - ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , а саме: зобов'язати мати дитини - ОСОБА_2 у разі інфекційного або вірусного захворювання (у тому числі на COVID-19 або інше нове інфекційне захворювання або вірусну інфекцію), яку встановлено сімейним лікарем у громадян, які мешкають з дитиною (ОСОБА_5 , ОСОБА_6 , ОСОБА_7 , ОСОБА_2) та інших громадян: негайно передати дитину ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , батькові - ОСОБА_1 ; прийняте рішення діє на час захворювання громадян, які мешкають з дитиною; на час дії цього рішення, дії інших рішень судів та розпоряджень відносно дитини зупиняються. Також позивач просив стягнути з відповідача на його користь понесені ним судові витрати.

Короткий зміст рішення суду першої інстанції

Рішенням Дергачівського районного суду Харківської області від 22 січня 2021 року, залишеним без змін постановою Харківського апеляційного суду від 20 липня 2021 року, у задоволенні позову ОСОБА_1 відмовлено.

Судові рішення мотивовано тим, що на час інфікування громадян, які мешкають разом з дитиною слід утримуватися від контакту з іншими особами, крім тих, з якими разом проживають, у зв'язку з цим відсутні підстави для передачі дитини батькові у випадку інфекційного або вірусного захворювання (у тому числі COVID-19) осіб, які мешкають з дитиною. Передача дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , батькові - ОСОБА_1 у випадку інфікування когось з членів сім'ї може ставити під загрозу здоров'я як самого ОСОБА_1 , так і інших людей.

Короткий зміст вимог касаційної скарги

У серпні 2021 року ОСОБА_1 подав до Верховного Суду касаційну скаргу, в якій просив оскаржувати судові рішення скасувати, посилаючись на неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, й передати справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Підставою касаційного оскарження указаних судових рішень заявник зазначає неправильне застосування судами норм матеріального права та порушення норм процесуального права, а саме застосування норм права без урахування висновку щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду від 28 січня 2019 року у справі № 619/3051/17, від 11 грудня 2019 року у справі № 753/15487/18, що відповідає вимогам пункту 1 частини другої статті 389 ЦПК України.

Також заявник вказує на порушення судами норм процесуального права, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи, оскільки суд не дослідив зібрані у справі докази (пункт 4 частини другої статті 389 ЦПК України).

Надходження касаційної скарги до суду касаційної інстанції

Ухвалою Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 28 серпня 2021 року касаційне провадження у вказаній справі відкрито та витребувано цивільну справу № 619/4698/20 з Дергачівського районного суду Харківської області.

У вересні 2021 року справа надійшла до Верховного Суду.

Аргументи учасників справи

Доводи особи, яка подала касаційну скаргу

Касаційна скарга мотивована тим, що судами не враховано, що він регулярно та систематично спілкується та приймає участь у вихованні дитини та дитина періодично залишається з батьком, відповідно до рішення суду у справі № 619/3051/17. Таким чином, на його думку, неможливо вважати його іншою особою. На його думку, щоб запобігти інфікуванню дитини необхідно ізолювати інфікованого члена сім'ї відповідачки від малолітньої дитини (або малолітню дитину ізолювати від родини, де мешкає інфікований громадянин), тоді спілкування дитини з батьком не матиме можливих негативних наслідків в першу чергу для самої дитини, а також для самого батька та інших людей.

Доводи осіб, які подали відзив на касаційну скаргу

У жовтні 2021 року ОСОБА_2 та служба у справах дітей Малоданилівської селищної ради Дергачівського району Харківської області подали відзив на касаційну скаргу, в якій зазначили, що оскаржувані судові рішення є законними та обґрунтованими, підстав для їх скасування немає.

Фактичні обставини справи, встановлені судами

ОСОБА_1 та ОСОБА_2 є батьками ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , що підтверджується свідоцтвом про народження серія НОМЕР_1 , виданим Фрунзенським відділом державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби Харківського міського управління юстиції Шевченківського району Харківської області грудня 2013 року (а.с. 6).

Наразі сторони проживають окремо, син - ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , проживає разом із матір'ю.

Постановою апеляційного суду Харківської області від 18 липня 2018 року ухваленою за результатами перегляду рішення Дергачівського районного суду Харківської області від 23 лютого 2018 року, ОСОБА_1 визначено спосіб участі у вихованні дитини ОСОБА_3 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , а саме: кожного вівторка та четверга кожного тижня з 17 годин 00 хвилин по 19 годин 00 хвилин без присутності матері; кожної суботи та неділі кожного другого та четвертого тижня місяця з 10 годин 00 хвилин по 18 годину 00 хвилин без присутності матері.

2. Мотивувальна частина

Позиція Верховного Суду

Частиною третьою статті 3 ЦПК України передбачено, що провадження у цивільних справах здійснюється відповідно до законів, чинних на час вчинення окремих процесуальних дій, розгляду і вирішення справи.

Згідно з пунктами 1, 4 частини другої статті 389 ЦПК України підставами касаційного оскарження судових рішень, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права виключно у таких випадках: якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених частинами першою, третьою статті 411 цього Кодексу.

Відповідно до вимог частин першої, другої статті 400 ЦПК України Переглядаючи у касаційному порядку судові рішення, суд касаційної інстанції в межах доводів та вимог касаційної скарги, які стали підставою для відкриття касаційного провадження, перевіряє правильність застосування судом першої або апеляційної інстанції норм матеріального чи процесуального права і не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність або недостовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Суд касаційної інстанції перевіряє законність судових рішень лише в межах позовних вимог, заявлених у суді першої інстанції.

Встановлено й це вбачається із матеріалів справи, що оскаржувані судові рішення ухвалено з додержанням норм матеріального та процесуального права, а доводи касаційної скарги цих висновків не спростовують.

Мотиви, з яких виходить Верховний Суд, та застосовані норми права

Статтею 18 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року, ратифікованою Україною 27 лютого 1991 року (далі - Конвенція), визначено принцип загальної та однакової відповідальності обох батьків за виховання і розвиток дитини, а також встановлено, що найкращі інтереси дитини є предметом їх основного піклування.

Частиною першою статті 3 Конвенції визначено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини.

Згідно статті 9 Конвенції держави-учасниці поважають право дитини, яка розлучається з одним чи обома батьками, підтримувати на регулярній основі особисті відносини і прямі контакти з обома батьками, за винятком випадків, коли це суперечить найкращім інтересам дитини.

У статті 7 Конвенції передбачено, що кожна дитина має право знати своїх батьків і право на їх піклування.

Відповідно до статті 15 Закону України «Про охорону дитинства» дитина, яка проживає окремо від батьків або одного з них, має право на підтримання з ними регулярних особистих стосунків і прямих контактів.

Згідно із статтею 141 СК України мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини, незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою. Розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Відповідно до статті 157 СК України питання виховання дитини вирішується батьками спільно. Той з батьків, хто проживає окремо від дитини, зобов'язаний брати участь у її вихованні і має право на особисте спілкування з нею. Той з батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, хто проживає окремо спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини.

Статтею 158 СК України передбачено, що за заявою матері, батька дитини орган опіки та піклування визначає способи участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від неї. Рішення про це орган опіки і піклування постановляє на підставі вивчення умов життя батьків, їхнього ставлення до дитини, інших обставин, що мають істотне значення. Рішення органу опіки і піклування є обов'язковим до виконання.

Відповідно до статті 159 СК України, якщо той з батьків, з ким проживає дитина, чинить перешкоди тому з батьків, хто проживає окремо, у спілкуванні з дитиною та її вихованні, зокрема він ухиляється від виконання рішення органу опіки і піклування, другий з батьків має право звернутися до суду з позовом про усунення цих перешкод. Суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання тощо), місце та час їхнього спілкування з урахуванням віку, стану здоров'я дитини, поведінки батьків, а також інших обставин, що мають істотне значення. В окремих випадках, якщо це викликано інтересами дитини, суд може обумовити побачення з дитиною присутністю іншої особи.

Суд при встановленні способу спілкування має дотримуватися розумного балансу на участь обох батьків у вихованні дитини.

Згідно зі статтею 153 СК України мати, батько та дитина мають право на безперешкодне спілкування між собою, крім випадків, коли таке право обмежене законом.

Судами встановлено, що постановою апеляційного суду Харківської області від 18 липня 2018 року у справі № 619/3051/17, ухваленою за результатами перегляду рішення Дергачівського районного суду Харківської області від 23 лютого 2018 року, ОСОБА_1 визначено спосіб участі у вихованні дитини ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, а саме: кожного вівторка та четверга кожного тижня з 17 годин 00 хвилин по 19 годин 00 хвилин без присутності матері; кожної суботи та неділі кожного другого та четвертого тижня місяця з 10 годин 00 хвилин по 18 годину 00 хвилин без присутності матері.

Крім того, з інформації з Єдиного державного реєстру судових рішень убачається, що постановою Харківського апеляційного суду від 15 жовтня 2020 року у справі № 619/4720/18, ухваленою за результатами перегляду рішення Дергачівського районного суду Харківської області від 06 березня 2020 року, ОСОБА_1 визначено додатковий спосіб участі у спілкуванні та вихованні малолітнього сина ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1: два тижні влітку, за домовленістю з ОСОБА_2 під час відпустки батька, для спільного з батьком відпочинку та оздоровлення сина.

Постановою Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 17 березня 2021 року постанову Харківського апеляційного суду від 15 жовтня 2020 року змінено, виключивши з її мотивувальної частини посилання на Декларацію прав дитини, прийняту Генеральною Асамблеєю ООН 20 листопада 1959 року.

Обґрунтовуючи позов, ОСОБА_1 вказував, що умисна бездіяльність та недбале ставлення до здоров'я дитини з боку відповідачки призвели до інфікування дитини COVID-19, яке можна було б уникнути, на його думку, тимчасово змінивши місце проживання дитини та своєчасно передавши сина батькові.

Відповідно до пунктів 18, 20, 22, 27, 28 Постанови Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 року № 641 в редакції, що діяла на момент виникнення спірних правовідносин, самоізоляція здійснюється з метою запобігання поширенню COVID-19 та зменшення кількості хворих з тяжким перебігом COVID-19. Самоізоляції підлягають: 1) особи, які мали контакт з пацієнтом з підтвердженим випадком COVID-19, крім осіб, які під час виконання службових обов'язків використовували засоби індивідуального захисту відповідно до рекомендацій щодо їх застосування; 2) особи з підозрою на інфікування або з підтвердженим діагнозом COVID-19 в легкій формі за умови, що особа не потребує госпіталізації. Лікуючий лікар визначає на підставі галузевих стандартів у сфері охорони здоров'я строк самоізоляції хворого на COVID-19 або особи з підозрою на інфікування COVID-19.

Особи, які потребують самоізоляції, зобов'язані постійно перебувати у визначеному ними місці самоізоляції, утримуватися від контакту з іншими особами, крім тих, з якими разом проживають.

Вирішуючи спір, суди на підставі належним чином оцінених доказів дійшли правильного висновку про те, що на час інфікування громадян, які мешкають разом з дитиною, слід утримуватися від контакту з іншими особами, крім тих, з якими разом проживають, у зв'язку з цим відсутні підстави для передачі дитини батькові у випадку інфекційного або вірусного захворювання (у тому числі COVID-19) осіб, які мешкають разом з дитиною.

Посилання касаційної скарги на те, що інфікуванню дитини можна було б запобігти шляхом ізолювання дитини від родини, де мешкає інфікований громадянин, є припущенням, оскільки достовірно встановити момент передачі інфекційного або вірусного захворювання від однієї особи до іншої неможливо, а рішення суду не може ґрунтуватися на припущеннях (частина шоста статті 81 ЦПК України).

Інші доводи касаційної скарги зводяться до незгоди з наданими судами оцінкою зібраним у справі доказам та встановленими на їх підставі обставинами, тобто стосуються переоцінки доказів, що згідно з вимогами статті 400 ЦПК України знаходиться поза межами повноважень суду касаційної інстанції.

Встановлення обставин справи, дослідження та оцінка доказів віднесена до повноважень судів першої та апеляційної інстанцій. Це передбачено статтями 77, 78, 79, 80, 89, 367 ЦПК України. Якщо порушень порядку надання та отримання доказів судом першої інстанції апеляційний суд не встановив, а оцінка доказів зроблена як судом першої, так і судом апеляційної інстанцій, суд касаційної інстанції не наділений повноваженнями втручатися в оцінку доказів (постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 року у справі № 373/2054/16-ц (провадження № 14-446цс18)).

Відповідно до частини третьої статті 401 ЦПК України суд касаційної інстанції залишає касаційну скаргу без задоволення, а рішення без змін, якщо відсутні підстави для скасування судового рішення.

Керуючись статтями 400, 401, 416 ЦПК України, Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду

ПОСТАНОВИВ:

Касаційну скаргу ОСОБА_1 залишити без задоволення.

Рішення Дергачівського районного суду Харківської області від 22 січня
від 20 липня 2021 року залишити без змін.

2021 року та постанову Харківського апеляційного суду

Постанова суду касаційної інстанції набирає законної сили з моменту її прийняття, є остаточною і оскарженню не підлягає.

Судді:

О. М. Осіян

О. В. Білоконь

Н. Ю. Сакара